

До питання психодіагностики інтернет-залежності на тлі соціальної ізоляції та безпекової кризи

А. М. Столяренко ^{A,B,C,D,E,F}, А. Д. Городокін ^{*A,C,D,E}

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Україна

A – концепція та дизайн дослідження; B – збір даних; C – аналіз та інтерпретація даних; D – написання статті; E – редагування статті; F – остаточне затвердження статті

Ключові слова:

інтернет, адикція, інтернет-залежність, соціальна ізоляція.

Key words:

Internet, addiction, Internet addiction, social isolation.

Надійшла до редакції /
Received: 29.05.2023

Після доопрацювання /
Revised: 15.06.2023

Схвалено до друку /
Accepted: 27.06.2023

Конфлікт інтересів:
відсутній.

Conflicts of interest:
authors have no conflict
of interest to declare.

***E-mail:**
antongorodokin@gmail.com

Мета роботи – здійснити аналіз діагностичної інформативності тесту інтернет-залежності Кімберлі Янг в умовах соціальної ізоляції та безпекової кризи в Україні.

Матеріали та методи. Дослідження здійснили на контингенті 120 респондентів вікової групи від 18 до 23 років, які є здобувачами вищої освіти та мають досвід постійного перебування в умовах соціальної ізоляції в Україні протягом 2020–2023 років. Розподіл контингенту за статтю симетричний. Метод дослідження – структуроване психологічне інтерв'ю (за структурою тесту інтернет-залежності Кімберлі Янг; крім квантифікованої оцінки респонденту давали змогу надати відкриту відповідь і коментар).

Результати. Аналіз коректності запитань тесту на основі відкритих відповідей і коментарів респондентів дав змогу встановити низку проблем, що порушують коректність оцінювання: технічні анахронізми – випадки, коли запитання ґрунтується на застарілих технічних фактах, що кардинально змінилися з часу формулювання (здебільшого через появу мобільних пристроїв); соціальні анахронізми – випадки, коли запитання базується на упередженні щодо порушень соціального функціонування та соціального тиску на особу внаслідок користування мережею інтернет з боку її оточення; анахронізми інтроспекції – випадки, коли запитання ґрунтується на упередженні щодо егодистонності використання мережі інтернет; ситуативна некоректність – випадки, коли запитання втрачає коректність в умовах мотивованої соціальної ізоляції та/або зовнішньої небезпеки; неточності перекладу й адаптації – випадки, коли переклад запитань тесту українською призводить до неточності або викривлення сенсу оригінального запитання.

Висновки. Виявили 5 категорій проблем коректності тесту інтернет-залежності Кімберлі Янг. Кожне з 20 запитань тесту проаналізували, враховуючи відкриті відповіді та коментарі, надані респондентами. У результаті визначили проблеми коректності, що пов'язані зі зміною технічної парадигми користування мережею інтернет, а також із соціально-культурологічними змінами, що відбулися за останні 25 років, ситуацією соціальної ізоляції та безпекової кризи, які суттєво змінюють контекст використання мережі інтернет. Це обґрунтовує необхідність ревізії та уточнення і власне явища інтернет-залежності, і методології його діагностики.

Сучасні медичні технології. 2023. № 3(58). С. 37-42

On the issue of psychodiagnosis of Internet addiction against the background of social isolation and security crisis

A. M. Stoliarenko, A. D. Horodokin

Aim: to analyze the diagnostic informativeness of the Kimberly Young's Internet Addiction Test in the conditions of social isolation and security crisis in Ukraine.

Materials and methods. The study was conducted on a contingent of 120 respondents aged 18 to 23 students, who have an experience of permanent stay in conditions of social isolation in Ukraine during 2020–2023. The distribution of the contingent by gender was symmetrical. The research method is a structured psychological interview (according to the structure of Kimberly Young's Internet Addiction Test; in addition to the quantified assessment, the respondent was given the opportunity to provide an open answer and a comment).

Results. The analysis of the correctness of the test questions based on the open answers and comments of the respondents made it possible to establish a number of problems that violate the correctness of the assessment, namely: technical anachronisms – cases when the question is based on outdated technical facts that have changed radically since the time of formulation (mostly due to the appearance of mobile devices); social anachronisms – cases when the question is based on prejudice regarding violations of social functioning and social pressure on a person due to the use of the Internet by his social environment; introspection shift – cases when the questions are based on a prejudice about the negative evaluation of using the Internet; situational incorrectness – cases when the question loses its correctness in conditions of motivated social isolation and/or external danger; inaccuracies of translation and adaptation – cases when the translation of test questions into Ukrainian leads to inaccuracy or distortion of the meaning of the original question.

Conclusions. 5 categories of problems with the correctness of Kimberly Young's Internet Addiction Test have been identified. Each of the 20 questions of the test was analyzed on the basis of the respondents' open answers and the comments provided by them.

The existing problems of correctness related to the change in the technical paradigm of using the Internet were detected, as well as the socio-cultural changes that have occurred over the last 25 years, and with the situation of social isolation and security crisis, which significantly change the context of Internet use.

This necessitates the revision and clarification of both the phenomenon of Internet addiction itself and the methodology of its diagnosis.

Modern medical technology. 2023;(3):37-42

Інтернет-залежність – одна з найбільш суперечливих форм поведінкових адикцій. З одного боку, проблемне використання мережі інтернет добре досліджено й описано протягом перших десятиріч XXI сторіччя. Де-факто воно отримало статус психічного розладу, хоча діагноз інтернет-залежності ще офіційно не визнано в діагностичних посібниках, як-от DSM-5 або ICD-11, а концепція проблемного використання інтернету та його вплив на добробут людей є предметом постійних досліджень і клінічного інтересу. З іншого боку, протягом останніх років кардинальні зміни способу життя людей в розвинутих країнах зробили поширеність інтернет-залежності тотальною. Ця ситуація призводить до парадоксу: форма поведінки, яку визначають як патологічну (передусім через її вплив на міжособистісні зв'язки та соціальне функціонування), має майже абсолютну представленість, тим більше, відсутність цих патернів поведінки у сучасному суспільстві може мати навіть більший негативний вплив на соціальне функціонування та міжособистісні зв'язки, ніж їх наявність [1,2,3,4,5].

Основний інструмент діагностики інтернет-залежності в країнах Європи та США – тест інтернет-залежності Кімберлі Янг (Internet Addiction Test, IAT), розроблений у 1998 році. Тест орієнтований на виявлення надлишкової захопленості інтернетом; тенденції до збільшення часу, що особа проводить в мережі; спроб самостійно обмежити використання інтернету; змін настрою при обмеженому користуванні; втрати відчуття часу під час користування мережею; наявності загрози роботі або стосункам через використання інтернету; спроб приховати тривалість користування інтернетом, його використання як засобу регуляції настрою. Зазначимо, що підхід до використання мережі інтернет як до типової поведінкової адикції, застосований у тесті, 25 років потому здається дещо спрощеним [6,7].

Нині в Україні усталеним є використання перекладеної українською російськомовної адаптації тесту інтернет-залежності Кімберлі Янг за авторством російського психолога В. А. Лоскутової (викладено в дисертації, 2004 р.). Цей факт додає до проблеми анахронічності тесту ще й комплекс відхилень від запитань англійського оригіналу внаслідок подвійного перекладу.

Хоча ще до соціальної ізоляції на тлі пандемії COVID-19 патерни поведінки, викладені в тесті, вже сприймалися як сумнівні в контексті психопатології, соціальна ізоляція 2020–2022 років кардинально змінила роль мережі інтернет у соціальному функціонуванні людей, змістивши «зловживання» мережею інтернет у бік соціальної норми. Період соціальної ізоляції в Україні не закінчився після полегшення умов каран-

тину, продовжився у 2022 році внаслідок адміністративних, інфраструктурних і безпекових обмежень і триває вже понад три роки. Користування мережею інтернет отримало ще й безпекову функцію, що реалізується на тлі тривоги внаслідок вітальної загрози [4].

Отже, для продовження дослідження проблеми інтернет-залежності необхідна ревізія діагностичних параметрів та аналіз шляху її трансформації на тлі динамічних змін суспільного життя в Україні та світі.

Мета роботи

Здійснити аналіз діагностичної інформативності тесту інтернет-залежності Кімберлі Янг в умовах соціальної ізоляції та безпекової кризи в Україні.

Матеріали і методи дослідження

Дослідження здійснили на контингенті 120 респондентів вікової групи від 18 до 23 років, які є здобувачами вищої освіти (студенти Запорізького державного медико-фармацевтичного університету) та мають досвід постійного перебування в умовах соціальної ізоляції в Україні протягом 2020–2023 років. Дані збирали у 2023 році.

Середній вік контингенту дослідження становив $20,8 \pm 2,4$ роки. Розподіл контингенту за статтю симетричний: 60 жінок, 60 чоловіків. Враховуючи мету дослідження, рандомізація та поділ контингенту на групи не передбачені.

Під час формування контингенту дослідження визначили критерії залучення та виключення. Критерії залучення: громадянство України; вік від 18 до 23 років; постійне перебування на території України у 2020–2023 рр.; здобуття вищої освіти у дистанційному форматі; вільне бажання бути респондентом у дослідженні. Критерії виключення (через імовірність викривлення результатів дослідження): наявність досвіду гострих психотравматичних ситуацій у контексті військової агресії; діагностований психічний або поведінковий розлад; приймання лікарських засобів із груп антидепресантів, нейролептиків, антиконвульсантів (включаючи габапентиніди). У дослідження не залучали осіб, які відмовлялися від участі або не давали згоди на використання даних, що отримані під час тестування.

Метод дослідження – структуроване психологічне інтерв'ю (за структурою тесту інтернет-залежності Кімберлі Янг; крім квантифікованої оцінки респонденту давали змогу надати відкриту відповідь і коментар).

Результати

На основі структурованого психологічного інтерв'ю за структурою тесту інтернет-залежності Кімберлі Янг проаналізували чинники, що впливають на кваліфікацію його запитань. Аналіз передбачав зіставлення схваленої адаптації тесту українською (В. А. Лоскутова, 2004) та англійського оригіналу (Internet Addiction Test, 1998), оцінювання відкритих відповідей і коментарів респондентів.

Аналіз коректності запитань тесту на основі відкритих відповідей і коментарів респондентів виявив низку проблем, що порушують коректність оцінювання.

А. Технічні анахронізми. Випадки, коли запитання базується на застарілих технічних фактах, що кардинально змінилися з часу формулювання (здебільшого через появу мобільних пристроїв): згадування комп'ютера як єдиного способу користування мережею інтернет; уявлення, що користування мережею відбувається в рамках чітко лімітованих сесій; уявлення, що користування мережею інтернет є окремим видом діяльності, яка виключає інші.

Б. Соціальні анахронізми. Випадки, коли запитання ґрунтується на упередженні щодо порушень соціального функціонування та соціального тиску на особу внаслідок користування мережею інтернет з боку її оточення: уявлення щодо негативного впливу користування мережею на ефективність праці та навчання без вказівки на дистанційний формат; уявлення щодо негативного впливу користування мережею на формування особистих відносин, не враховуючи об'єктивну соціальну ізоляцію; уявлення щодо незадоволення оточуючих часом, який особа проводить у мережі інтернет.

В. Анахронізми інтроспекції. Випадки, коли запитання базується на упередженні щодо егодистонності використання мережі інтернет: уявлення щодо спроб самообмеження використання мережі; уявлення щодо виникнення почуття провини через використання мережі інтернет.

Г. Ситуативна некоректність. Випадки, коли запитання втрачає коректність в умовах мотивованої соціальної ізоляції та/або зовнішньої небезпеки: уявлення щодо наявності доступу до позитивного досвіду та необмеженої діяльності в реальному житті, що є альтернативними до використання мережі інтернет; ігнорування можливості використання мережі як інструменту для отримання життєво важливої інформації або способу офіційного безпекового сповіщення.

Д. Неточності перекладу та адаптації. Випадки, коли переклад запитань тесту українською призводить до неточності або викривлення сенсу оригінального запитання.

Далі аналіз наводимо як аналітичне резюме відкритих відповідей і коментарів, наданих респондентами.

1. «Помічаєте, що проводите в онлайні більше часу, ніж мали намір?» (оригінальне запитання: «How often do you find that you stay on-line longer than you intended?»). Виявлені проблеми: А, В, Г.

Більшість, а саме 86 (71,7 %) респондентів відповіли, що не лімітують час використання мережі інтернет, передусім через необхідність мати постійний доступ до неї (особливо під час війни, зокрема для підтримання контакту з рідними та друзями; одержання важливих безпекових сповіщень;

моніторингу новин) та оскільки немає обставин, які потребують обмеження цього часу.

2. «Нехтуєте домашніми справами, щоб довше побродити в мережі?» (оригінальне запитання: «How often do you neglect household chores to spend more time on-line?»). Виявлені проблеми: А.

На думку 47 (39,1 %) респондентів, виконання домашніх справ не заважає їм користуватися мережею інтернет завдяки мобільним пристроям, що дають змогу паралельно виконувати такі завдання, як прибирання та приготування їжі. Навіть у випадках, коли руки респондентів зайняті, вони можуть слухати аудіо- або дивитися відеотрансляції, – такий коментар надали 24 (20 %) респонденти.

3. «Віддаєте перевагу перебуванню в мережі, ніж інтимному спілкуванню з партнером?» (оригінальне запитання: «How often do you prefer the excitement of the Internet to intimacy with your partner?»). Виявлені проблеми: Г.

Для 48 (31,6 %) респондентів, котрі втратили можливість реального контакту з партнером під час війни (через внутрішнє переміщення, еміграцію або перебування партнера на військовій службі), інтимне спілкування стало можливим лише в контексті використання мережі інтернет (секстинг). Ці респонденти визначали неактуальність запитання.

4. «Заводите знайомства з користувачами інтернету, перебуваючи в онлайні?» (оригінальне запитання: «How often do you form new relationships with fellow on-line users?»). Виявлені проблеми: Б, Г.

Як зазначили ті респонденти, які не мали сталих романтичних стосунків до 2020 року, а це 41 (34,2 %) особа, користування сервісами знайомств у мережі Інтернет було основним способом призначити побачення. Починаючи з 2020 року, за коментарями 63 (52,5 %) респондентів, внаслідок карантинних обмежень онлайн знайомства стали єдиною можливою формою створення нових міжособистісних стосунків.

5. «Дратуєтесь через те, що оточуючі цікавляться кількістю часу, який Ви проводите в мережі?» (оригінальне запитання: «How often do others in your life complain to you about the amount of time you spend on-line?»). Виявлені проблеми: Б.

Більшість (n = 67, 55,8 %) респондентів зазначили: оточуючі не ставлять запитань щодо часу, який присвячено мережі. У 45 (37,5 %) опитаних сімейне оточення ставилося з розумінням до тривалого користування мережею інтернет (як способу заспокоїтися та відволіктися) або навіть прямо просили дізнатися актуальні новини в мережі.

6. «Визначаєте, що перестали робити успіхи у навчанні чи роботі, оскільки надто багато часу проводите в мережі?» (оригінальне запитання: «How often do your grades or schoolwork suffer because of the amount of time you spend on-line?»). Виявлені проблеми: Б.

На думку 89 (74,2 %) респондентів, питання є неактуальним через дистанційний формат освіти, що передбачає обов'язкове користування мережею інтернет у синхронному форматі. Щодо паралельного використання мережі для пошуку інформації для виконання навчальних або робочих завдань, 71 (59,2 %) респондентів визначили таку необхідність.

7. «Перевіряєте електронну пошту раніше, ніж зробите щось інше, більш необхідне?» (оригінальне запитання: «How

often do you check your email before something else that you need to do?»). Виявлені проблеми: А.

Взагалі не користуються електронною поштою 77 (64,1 %) респондентів, які віддають перевагу додаткам-месенджерам, що повністю дублюють функціонал сервісів електронної пошти. Щодо перевірки месенджерів, то вона відбувається паралельно з іншою діяльністю за допомогою мобільного пристрою.

8. «Визначаєте, що знижується продуктивність праці через захоплення інтернетом?» (оригінальне питання: «How often does your job performance or productivity suffer because of the Internet?»). Виявлені проблеми: Б.

Як вважають 74 (61,7 %) респонденти, їхня робоча продуктивність прямо залежить від того, чи захоплені вони виконанням робочих або навчальних завдань, що передбачають дистанційний формат виконання, прямо реалізуються через інтернет або потребують активного пошуку інформації в мережі. Щодо відволікання на сторонній контент, це дійсно було помітним для 89 (74,2 %) опитаних, але прямо не зазначено в запитанні.

9. «Займаєте оборонну позицію, коли Вас запитують, чим Ви займаєтеся в мережі?» (оригінальне запитання: «How often do you become defensive or secretive when anyone asks you what you do on-line?»), в українському перекладі – «or secretive» – «або [позицію] приховування»). Виявлені проблеми: Б, В, Д.

Захисну позицію, якщо це питання задає романтичний партнер у контексті ревнощів, займають 29 (24,2 %) опитаних. Втім, якщо таке питання виникає поза наведеним контекстом, воно не спричиняє дискомфорт, а заохочує розповісти про свої інтереси або поділитися цікавою інформацією; це визначили 36 (30,0 %) респондентів.

10. «Блокуєте думки про ваше реальне життя, що турбують, думками про інтернет?» (оригінальне запитання: «How often do you block out disturbing thoughts about your life with soothing thoughts of the Internet?»). Виявлені проблеми: Г.

Для 106 (88,3 %) респондентів користування інтернетом стало єдиним способом відволіктися від тривожних думок під час війни. У перші місяці війни 85 (70,8 %) респондентів не використовували інтернет з рекреаційною метою (через втрату інтересу до типових онлайн-розваг), а лише перевіряли новини.

11. «З нетерпінням чекаєте на черговий вихід в Інтернет?» (оригінальне запитання: How often do you find yourself anticipating when you will go on-line again?; в перекладі українською – «How often do you find yourself?», тобто «Як часто Ви знаходите себе [в очікуванні]?»; крім того, до питання додано «з нетерпінням», а цього немає в оригіналі). Виявлені проблеми: Г, Д.

На думку 94 (78,3 %) респондентів, що питання є неактуальним через необмежений цілодобовий мобільний доступ до інтернету. У разі втрати такого доступу через технічні проблеми, очікування його відновлення дійсно є напруженим.

12. «Відчуваєте, що життя без інтернету нудне, порожнє і безрадісне?» (оригінальне запитання: «How often do you fear that life without the Internet would be boring, empty, and joyless?»; в перекладі українською – «How often do you fear that...», тобто «як часто ви боїтеся що [життя...].»). Виявлені проблеми: Д.

Обмеженість більшості способів для боротьби з нудьгою та недоступність багатьох видів активності, які раніше приносили радість та «наповнювали» життя, в умовах соціальної ізоляції визначили 55 (45,8 %) респондентів. Тому реалізація в мережі інтернет є безальтернативною. Крім того, в умовах війни період відсутності доступу до інтернету відчувається не як нудний, порожній або безрадісний, а як тривожний і безпорадний.

13. «Лається, кричить або іншим чином висловлює свою досаду, коли хтось намагається відвернути Вас від перебування в мережі?» (оригінальне запитання: «How often do you snap, yell, or act annoyed if someone bothers you while you are on-line?»; в перекладі українською – «bothers» (турбує або відволікає) перекладено як «відвертає»). Виявлені проблеми: Б, Д.

Відповіді респондентів розділилися. Так, 65 (54,2 %) опитаних відповіли позитивно та надали коментарі, що спроби заборонити користування мережею для них є зазіханням на свободу, що неприпустиме для дорослої людини. Негативну відповідь дали 55 (45,8 %) респондентів і прокоментували, що сприйняли запитання як прохання відволіктися з боку оточуючих, на яке вони відповідають чемно та не дратуються.

14. «Нехтуєте сном, засиджуючись в інтернеті допізна?» (оригінальне запитання: «How often do you lose sleep due to late-night log-ins?»; в перекладі українською – «late-night log-ins» перекладено як «засиджуючись в інтернеті допізна», більш коректний переклад – «[через] входи до мережі пізно вночі»). Виявлені проблеми: Д.

У періоді соціальної ізоляції 71 (59,2 %) осіб мали суттєві зміни ритмів сну з відтермінуванням нічного сну. Цей факт пояснювали недостатньою фізичною активністю протягом дня і відсутністю необхідності рано прокидатися; у цей період використання інтернету було способом провести час вночі. З початком війни 118 (98,3 %) респондентів мали скарги на інтенсивну тривогу та безсоння (зокрема через нічні ракетні атаки), і тому інтернетом вони користувалися для моніторингу термінових новин.

15. «Думаєте, чим займетеся в інтернеті, перебуваючи в офлайн?» (оригінальне запитання: «How often do you feel preoccupied with the Internet when off-line, or fantasize about being on-line?»; в перекладі українською – «How often do you feel», тобто «як часто Ви відчуваєте, що», «preoccupied» («заклопотані») перекладено як «думаєте», далі – «fantasize» (фантазуєте)). Виявлені проблеми: Д.

На думку 76 (63,3 %) респондентів, у них немає необхідності розмірковувати над тим, чим зайнятися в мережі через наявність цілодобового мобільного доступу до інтернету. Опитані наголосили: якщо в них виникає бажання щось зробити онлайн, вони можуть зробити це негайно.

16. «Кажете собі: «ще хвилинку», сидячи в мережі?» (оригінальне запитання: «How often do you find yourself saying “just a few more minutes” when on-line?»). Виявлені проблеми: А, Г.

Такі ситуації визначали 69 (57,5 %) респондентів, але лише тоді, коли час є обмеженим (перед виходом із дому, перед нічним сном, перед початком виконання певного завдання). Разом із тим, 48 (40,0 %) опитаних зазначили, що такі компроміси майже зникли в умовах соціальної ізоляції, коли зникла сувора регламентація часу.

17. «Зазнайте поразки у спробах скоротити час, що проводиться в онлайн?» (оригінальне запитання: «How often do you try to cut down the amount of time you spend on-line and fail?»). Виявлені проблеми: В.

Через відсутність уявлення щодо жодних лімітів використання мережі ніколи не мав спроб скоротити час користування інтернетом 51 (42,5 %) респондент.

18. «Намагаєтесь приховати кількість часу, який Ви проводите в мережі?» (оригінальне запитання: «How often do you try to hide how long you've been online?»). Виявлені проблеми: В.

Негативну відповідь дали 102 (85,0 %) респонденти, зазначивши, що не бачають сенсу у приховуванні цієї інформації, бо їхнє оточення, як і вони, має цілодобовий доступ до мережі.

19. «Замість того, щоб вибратися кудись із друзями, обираєте інтернет?» (оригінальне запитання: «How often do you choose to spend more time online over going out with others?»; в перекладі українською – «How often do you choose to spend more time online», тобто «Як часто Ви обираєте більше часу провести онлайн»). Виявлені проблеми: А, Б, Г, Д.

Умови соціальної ізоляції та безпекової кризи зробили неможливими чи суттєво ускладнили зустрічі з друзями для 58 (48,3 %) респондентів, тому запитання сприймається як некоректне. Крім того, 70 (58,3 %) опитаних зазначили, що мають чати в месенджерах або грають в онлайн відеоігри, де вони інтерактивно спілкуються з друзями у текстовому, аудіо- та відеоформаті.

20. «Відчуваєте депресію, пригніченість чи нервозність, будучи поза мережею і визначаєте, що цей стан проходить, як тільки ви опиняєтесь онлайн?» (оригінальне запитання: «How often do you feel depressed, moody, or nervous when you are off-line, which goes away once you are back online?»). Виявлені проблеми: Г.

Позитивну відповідь дали 92 (76,7 %) респонденти, які сприйняли це запитання в контексті технічних проблем із мережею при атаках на інфраструктуру (знеструмлення). У цьому контексті респонденти відчують небезпеку та безпорадність, зокрема через неможливість отримувати сповіщення та підтримувати контакти з рідними.

Обговорення

Аналіз запитань тесту інтернет-залежності Кімберлі Янг в адаптації українською мовою демонструє множинні проблеми коректності, пов'язані і зі зміною технічної парадигми користування мережею, і соціально-культурологічними трансформаціями, що відбулися за останні 25 років. Окрема група порушень коректності – проблеми, пов'язані з ситуацією соціальної ізоляції та безпекової кризи, що суттєво змінюють контекст використання інтернету.

Резюмуючи аналіз, зазначимо: інтернет-залежність нині не є окремим варіантом аномальної поведінки – вона системно нормалізована. Такий висновок підтверджено в сучасних дослідженнях, де інтернет-залежність інтерпретують як «інструментальну форму соціальної взаємодії» [1], що відрізняється від поглядів, сформульованих на початку вивчення проблеми [6, 7].

Зауважимо, що сучасні дослідники вирізняють варіанти використання мережі інтернет в контингенті підлітків, що відповідають параметрам залежності [3].

Втім, патерни поведінки, що лежать в основі того феномена, який визначають як «надлишкове користування мережею інтернет», необхідно досліджувати в контексті саме індивідуальних стереотипів. Це відповідає результатам дослідження вітчизняних учених, де реєстрували випадки, коли використання мережі є коморбідним фактором, який ампліфікує поведінкові аномалії інших типів [2].

Ці висновки підтверджено в оглядах фахової літератури, що присвячені коморбідності інтернет-залежності та поведінкових розладів [5].

Висновки

Упродовж структурованого психологічного інтерв'ю за структурою тесту інтернет-залежності Кімберлі Янг (Internet Addiction Test, 1998) визначили 5 категорій проблем коректності. Кожне із 20 запитань тесту проаналізували, ґрунтуючись на відкритих відповідях респондентів і наданих ними коментарях. У результаті розрізняємо проблеми коректності:

– технічні анахронізми – випадки, коли запитання базується на застарілих технічних фактах, що кардинально змінилися з часу формулювання (запитання 1, 2, 16, 19);

– соціальні анахронізми – випадки, коли запитання ґрунтується на упередженні щодо порушень соціального функціонування та соціального тиску на особу внаслідок користування мережею інтернет з боку її оточення (запитання 4, 5, 6, 8, 9, 13);

– анахронізми інтроспекції – випадки, коли запитання базується на упередженні щодо егодистонності використання мережі інтернет (запитання 9, 17, 18);

– ситуативна некоректність – випадки, коли запитання втрачає коректність в умовах мотивованої соціальної ізоляції та/або зовнішньої небезпеки (запитання 1, 3, 4, 10, 11, 20);

– неточності перекладу й адаптації – випадки, коли переклад запитання тесту українською спричиняє неточність або викривлення сенсу оригінального запитання (запитання 9, 11, 12, 13, 14, 15).

Перспективи подальших досліджень. У контексті психодіагностики інтернет-залежності є чимало проблем коректності, що пов'язані зі зміною технічної парадигми користування інтернетом, а також соціально-культурологічними змінами, що відбулися за останні 25 років. Крім того, виникли проблеми, пов'язані з ситуацією соціальної ізоляції та безпекової кризи, що суттєво змінюють контекст використання мережі інтернет. Це обґрунтовує необхідність ревізії та уточнення і власне явища інтернет-залежності, і методології його діагностики.

Фінансування

Дослідження здійснено в рамках НДР Запорізького державного медико-фармацевтичного університету «Патопластика психічних захворювань», держреєстрація № 0122U200819 (2022–2026).

Відомості про авторів:

Столяренко А. М., канд. мед. наук, доцент каф. психіатрії, психотерапії, загальної та медичної психології, наркології та сексології, Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Україна.

ORCID ID: 0000-0002-0753-7367

Городокін А. Д., д-р філософії (PhD), асистент каф. психіатрії, психотерапії, загальної та медичної психології, наркології та сексології, Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Україна.

ORCID ID: 0000-0001-7041-6683

Information about authors:

Stoliarenko A. M., MD, PhD, Associate Professor of the Department of Psychiatry, Psychotherapy, General And Medical Psychology, Narcology And Sexology, Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University, Ukraine.

Horodokin A. D., MD, PhD, Assistant of the Department of Psychiatry, Psychotherapy, General And Medical Psychology, Narcology And Sexology, Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University, Ukraine.

References

- [1] Cerniglia L, Zoratto F, Cimino S, Laviola G, Ammaniti M, Adriani W. Internet Addiction in adolescence: Neurobiological, psychosocial and clinical issues. *Neurosci Biobehav Rev.* 2017;76(Pt A):174-84. doi: 10.1016/j.neubiorev.2016.12.024.
- [2] Chugunov VV, Gorodokin AD, Skripnik AS. Motivational patterns of internet-addiction in members of anonymous online communities. *Ukrainskyi visnyk psykhonevrolohi.* 2016;24(3):74-6.
- [3] Jorgenson AG, Hsiao RC, Yen CF. Internet Addiction and Other Behavioral Addictions. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am.* 2016;25(3):509-20. doi: 10.1016/j.chc.2016.03.004.
- [4] Li YY, Sun Y, Meng SQ, Bao YP, Cheng JL, Chang XW, et al. Internet Addiction Increases in the General Population During COVID-19: Evidence From China. *Am J Addict.* 2021;30(4):389-97. doi: 10.1111/ajad.13156.
- [5] Weinstein A, Lejoyeux M. Internet addiction or excessive internet use. *Am J Drug Alcohol Abuse.* 2010;36(5):277-83. doi: 10.3109/00952990.2010.491880.
- [6] Young KS. *Caught in the net: how to recognize the signs of internet addiction-and a winning strategy for recovery.* New York: John Wiley & Sons, Inc.; 1998.
- [7] Young KS, de Abreu CN, editors. *Internet addiction: a handbook and guide to evaluation and treatment.* New York: John Wiley & Sons, Inc.; 2010.